

УДК 373.51

DOI: 10.5281/zenodo.3551775

К. О. Коршикова

korshikovakatyia@ukr.net

Л. П. Міронець

ORCID ID 0000-0002-9741-7157

mironets19@gmail.com

ФОРМИ І МЕТОДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Коршикова К. О., Міронець Л. П. Форми і методи екологічного виховання у процесі навчання біології. – Природничі науки. – 2019. – **16**: 112–115.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

У статті описані основні форми і методи екологічного виховання школярів у закладах загальної середньої освіти. Встановлено, що систематичне використання таких методів навчання як дослідницький, екологічний квест допомагають активізувати учнів, допомагають виховувати такі якості, як любов до природи, цікавість, спостережливість, формують екологічні знання і практичні уміння та навички.

Ключові слова: екологічне виховання, екологічна культура, біологія, освітній процес, форми екологічного виховання, методи екологічного виховання, екоцентрична свідомість.

Korshikova K. A., Mironets L. P. Forms and methods of ecological education in the process of teaching biology. – Prirodniči nauki. – 2019. – **16**: 112–115.

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

The main forms and methods of ecological education in the general secondary school education are described in the article. It is established that the systematic use of such methods of study as a research method, the method of ecological quest help to stimulate students, to foster such qualities as love for nature, curiosity, observation, the formation of environmental knowledge and practical skills.

Key words: ecological education, ecological culture, biology, educational process, forms of ecological education, methods of ecological education, ecocentric consciousness.

Вступ. Історія людства тісно пов'язана з історією природи. На сучасному етапі питання традиційної взаємодії людини та природи переросло в глобальну екологічну проблему. Якщо люди в найближче майбутнє не навчатися правильно поводити себе з природою, бережно до неї ставитися, то можуть втратити і самих себе, і погубити все живе на планеті Земля. Щоб цього не сталося потрібно виховувати в собі та в майбутніх поколіннях екологічну культуру, грамотність та відповідальність.

Як відомо, людина – єдиний зоологічний вид на планеті, який робить спроби порушити екологічні закони. Людина наділена розумом і чим витонченішим від стає, тим більшою стає нестача екологічних знань. Екологічну грамотність, яка полягає в культурі народу, можна відродити вихованням та освітою. Шукати ж іншого шляху в нас, людей, вже немає часу. Порушення рівноваги природних комплексів лише зростає.

Науково-технічний прогрес покращує умови життя людини, підвищує їх рівень. Разом з тим, постійне зростаюче втручання людини вносить в довкілля такі зміни, які можуть призвести до незворотних наслідків в екологічному і біологічному сенсі. Важливість екологічного виховання для школярів у сучасному технологічному світі переоцінити неможливо. Проблема охорони природи стає головною проблемою. А рішення проблеми екологічної освіти школярів має стати одним із пріоритетних завдань сьогоденної педагогічної теорії і шкільної практики. Майбутнє планети залежить від того, наскільки екологічно грамотними будуть наші діти.

Необхідність виховання у членів суспільства певних установок поведінки по відношенню до природи виникла у людства ще на найдавніших етапах його розвитку. Як приклад можна згадати і системи табу у первісних народів, які, забороняючи полювання на певні види тварин в період їх розмноження, сприяли збереженню видової багатоманітності природнього простору. Пізніше, коли проблема формування членів суспільства стала об'єктом зацікавлення науки, створювались концепції «натуралістичного» (Я.А. Коменський, Ж-Ж. Руссо, М. Ушинський) чи «природозгідного» виховання (Ш. Фур'є).

Мета статті – охарактеризувати основні форми і методи екологічного виховання в процесі навчання біології у закладах загальної середньої освіти.

Результати та їх обговорення. Екологічне виховання – це цілеспрямований вплив на особистість на всіх етапах її життя за допомогою розгорнутої системи засобів та методів, що має на меті формування екологічної свідомості, екологічної поведінки, екологічної культури та відповідальності. Зрозуміло, що екологічне виховання, як і будь-який інший вид виховання найефективніший результат матиме, якщо воно здійснюватиметься на рівні дитини, в якій тільки починає формуватися світогляд.

У школах України природоохоронна освіта та виховання здійснюються насамперед у процесі вивчення основ наук предметів природознавчого і гуманітарного профілів – біології, хімії, географії, історії. Однак, найближчим серед всіх названих предметів до екології є саме біологія.

Основними методами екологічного виховання в процесі навчання біології є:

- пояснювально-ілюстративний (бесіда, пояснення, розповідь, опис тощо),
- репродуктивний (опитування за опорною схемою, тестування тощо),
- метод проблемного викладу (проблемні питання, екологічний експеримент, який є вирішенням певного завдання тощо),
- частково-пошуковий (загадки, ребуси, вікторини тощо),
- дослідницький метод (спостереження за сезонними змінами у природі, екологічний експеримент тощо),
- інтерактивні методи («Ажурна пилка», «Мозковий штурм», «Навчаючи-вчусь», «Дерево рішень» тощо).

Перелічені методи є загальними та досить поширеними у використанні вчителями. На допомогу їм приходять різні прийоми здійснення екологічного виховання, цікаві та нестандартні підходи, серед яких:

- складання пам'яток, екологічних анкет, газет, інформаційних листівок, ведення екологічного щоденника;
- ігрові форми діяльності: конкурси та турніри, конкурси-аукціони (на знання якої-небудь теми, пов'язаної з природою);
- науково-фантастичні проекти з охорони довкілля;
- турніри знавців природи рідного краю;
- конкурси розповідей про рослини, тварин;
- ігри-екскурсії до «Планети Чистоти» чи «Планети без людей» [1].

Успіх екологічного виховання значною мірою залежить від урахування ряду педагогічних вимог. При реалізації вимог екологічного виховання необхідний комплекс таких методичних засобів і прийомів, щоб вивчення природи, будь-яке спілкування з нею залишало в пам'яті дітей глибокий слід, обов'язково впливало б на почуття і свідомість. Саме такий вплив справляють ігри, вікторини, екскурсії, екологічні дослідження, тому їх розглядають як важливу умову ефективного формування екологічної культури в школярів [2].

Реалізація конкретних дидактичних цілей відбувається на заняттях за умов різної їхньої організації. У зв'язку з цим виокремлюють різні форми (способи) організації занять, серед яких найпоширенішими є групові форми занять, а саме:

- практичні роботи;
- лабораторні роботи;
- екологічні екскурсії, тощо.

Якщо практичні та лабораторні роботи в більшості випадків повинні проходити в кабінеті біології з використанням лабораторного обладнання та, відповідно, дотриманням норм безпеки життєдіяльності, то екологічні екскурсії з дотриманням тих же вимог можуть проходити в різних місцях та умовах (територія школи, ліс, поле тощо). Це дає широкі можливості вчителю, адже заняття можуть проходити у формі квеста, гри або подорожі.

Дослідниками виявлено, що екологічне виховання в процесі вивчення біології забезпечує становлення у школярів бережливого ставлення до всіх живих істот та природи загалом. Недостатнє знання природних компонентів та того, як вони між собою пов'язані робить учнів байдужими і безвідповідальними до довкілля, живого світу. Вихід з такого становища можливий за умови, якщо школярі вивчатимуть природу не тільки за підручниками, а й шляхом безпосереднього контакту з навколишнім світом. Саме тому, велика роль у вирішенні цього питання належить екскурсіям, екологічним квестам та екологічним стежинам. Останнє дає широкі можливості до вивчення екологічних проблем своєї місцевості, участі у природоохоронній роботі, також такі форми

екологічного виховання дають змогу залучити велику кількість учнів, що також має позитивні розвальні наслідки [2, 3].

Висновки. Більшість сучасних школярів не навчені навіть найпростішим навичкам раціонального природокористування. Вони більше знаються в проблемах глобального характеру та їх наслідках для довкілля, але ні в якому випадку не пов'язують виникнення екологічних проблем зі своїм побутом. Школярі не усвідомлюють тієї шкоди, яку завдає кожен з них. Саме тому дуже важливо наблизити екологічне виховання до повсякденного життя – сприяти зрозумінню та усвідомленню учнями того, що розв'язання екологічних проблем залежить практично від поведінки та вчинків кожного там, де він живе та навчається.

Процес екологічного виховання не може бути швидким, навпаки, він має бути поступовим, але безперервним та всеосяжним. Вчитель, як людина, що допомагає опановувати знання, має вдало використовувати, підбирати різноманітні методи, прийоми та форми у освітньому процесі. Їх вибір має базуватися на потребах сучасного суспільства, міста, школи і врешті-решт самого школяра. Все перелічене закладе в учнях міцний фундамент екоцентричної свідомості. Остання ж є основою стратегії сталого розвитку природи та суспільства.

Список використаних джерел

1. Загальна методика навчання біології: навч. посіб. / І. В. Мороз та ін. К.: Либідь, 2006. 566 с.
2. Прокопенко О., Демидова Т. Екологічне виховання у процесі вивчення біології // Рідна школа. 2005. № 3. С. 72–75.
3. Ясинська А. Психолого-педагогічні умови організації екологічного виховання старших школярів // Рідна школа. 2001. № 3. С. 13–15.

УДК 373.51

DOI: 10.5281/zenodo.3551779

Л. П. Міронець

ORCID ID 0000-0002-9741-7157

mironets19@gmail.com

О. О. Ковальчук

lena_kow0306@ukr.net

ОСНОВНІ ТИПИ ВЕБ-САЙТІВ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Міронець Л. П., Ковальчук О. О. Основні типи веб-сайтів, які використовуються у процесі навчання біології. – Природничі науки. – 2019. – 16: 115–118.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

У статті описані основні класифікації веб-сайтів. З'ясовано, що офіційної класифікації сторінок не існує. Різноманітність структури веб-сайтів та їх різновиди дають